

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

◦

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ראה

(חלק יט — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלכותי שיחות
שבוע פרשת ראה, כגיכט מנחם-אב, ה'תשפ"א (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ראה ב

140

שנאמר⁷ זה מזבח לעולה לישראל⁸, ולהלן שם⁸ מנה כמה וכמה מעלות של מקום זה קודם שנבחר – „הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח כו' שבנה בו נח כו' שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון כו' ומשם נברא⁹. וכוונת הדברים בפשוטה, שזה ש„מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם“ (אינו (רק) מצד בחירת הקב"ה, אלא) הוא מפני שזהו המקום שבו הקריבו אברהם נח וכו' את קרבנותיהם¹⁰ (אשר כל זה הי' מקודם, לפני בחירת הקב"ה).

וכמ"ש אחרונים¹¹ שזוהי מחלוקת בין הרמב"ם לס' החינוך¹²: לדעת החינוך „אין המקום סגולי להשראת השכינה“¹³ (ומעלת המקום אינה אלא מפני שהקב"ה בחר בו), משא"כ להרמב"ם מה שבחר הקב"ה במקום זה הוא מפני שהוא מקום סגולתי (מקודם).

א. כתיב בפרשתנו: „והי' המקום אשר יבחר ה' גו' (והיינו „בית הבחירה בירושלים“)² שמה תביאו גו' עולותיכם וזבחיכם גו'“. ומן הלשון „אשר יבחר ה'“³ משמע שמעלת המקום (שהיא סיבת הציווי „שמה תביאו גו'“) היא רק בחירתו של הקב"ה במקום זה. אבל קודם בחירת הקב"ה – לא היתה במקום זה שום מעלה מיוחדת על פני מקומות אחרים, והי' ניתן לבחור גם במקום אחר.

וכמאמר חז"ל⁴ „עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל ארץ ישראל כשרה⁵ למזבחות כו' עד שלא נבחר בית עולמים היתה ירושלים ראוי' לשכינה כו'“. כלומר, ש„עד שלא נבחרה ירושלים כו' למזבחות“ לא היתה בה מעלה מיוחדת בענין המזבח (ובית המקדש) על פני שאר ארץ ישראל, ועד"ז ב„בית עולמים“ על פני שאר ירושלים.

אבל הרמב"ם כתב בהלכות בית הבחירה⁶: „המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם

(7) דה"א כב, א.

(8) שם ה"ב.

(9) ראה הלשון בקרית ספר לרמב"ם רפ"ב.

(10) כפשוטו הלשון (ולא לבאר מקומו המכוון בהר המורי' גופא. ובפרט שאז הו"ל להביא זה בהלכה א' בהמשך למ"ש „ובמקדש נעקד יצחק אבינו כו'“ (ובפרט להגירסא בהלכה א' „במקום המזבח נעקד כו'“).

(11) מעשי למלך להל' בית הבחירה שם.

(12) מצוה צה.

(13) במעשי למלך שם מוכיח ממש „צונו לקבוע מקום שיה' טהור ונקי בתכלית הנקיות לטהר שם מחשבות ב"א כו' והוא ב"ה בחר אותו המקום כו' אולי מהיותו אמצעית העולם בכיון כו'“.

(1) יב, יא.

(2) רש"י עה"פ. וראה רש"י שם ד"ה שמה תביאו וגו' לעיל יב, ה ובספרי (במקומות הנ"ל) ובמפרשי רש"י שם. לקמן הערה 48. ואכ"מ.

(3) ועד"ז הוא לקמן שם, יד. ית. כא. כו. ועוד.

(4) מכילתא בתחילתה.

(5) לא רק ש„לא נאסרה“ כלשון הרמב"ם הובא לקמן בפנים.

(6) רפ"ב.

ביד – שהרי ליד אין כל שייכות לשכל – ומכל מקום, דבר שכל ניתן לכתוב ע"י אצבעות היד¹⁹, ולא ע"י אצבעות הרגל. וכך גם השראת השכינה היא דוקא במקום המקדש, אע"פ שלמקום אין שייכות להשראת השכינה.

משא"כ לדעה הב' – דעת הרמב"ן²⁰ – השראת השכינה במקום היא בדוגמת, "התלבשות השכל במוח", דאע"פ שגם המוח הוא גשמי, הרי יש לו שייכות לשכל, והשכל מלוכבש במוח, בדרך התלבשות והשראה ממש".

ולכאורה ב' הפלוגתות הנ"ל תלויות זו בזו: להשיטה שמקום המקדש (והמזבח) הוא מקום סגולי (מצד עצמו) – השראת השכינה בו היא בדוגמת, "התלבשות השכל במוח"; ולהשיטה שהוא (לא מקום סגולי אלא) "המקום אשר יבחר ה'" בלבד (שבו בחירת הקב"ה, ותו לא) – הנה השראת השכינה במקום²¹ היא בדוגמת השכל העובר דרך אצבעות היד.

ועפ"ז צריך להבין: איך תתאים שיטת הרמב"ם בהלכות בית הבחירה עם שיטתו במורה נבוכים?

ג. אבל כד דייקת שפיר, מוכח שגם הרמב"ם בהלכות בית הבחירה סבירא ל' (כשיטת החינוך) שזה ש"מקומו

19) ע"י שתנועות האצבעות הן בדוגמת (ועושות ע"י אמצעות הקולמוס) קוי האותיות.

20) ראה אוה"ת ביאורו"ז וסה"מ תר"ל שם. ומביא (גם) מרמב"ן עה"ת ס"פ פקודי. ומשער הגמול בענין געה"ת.

21) ראה בארוכה הסכרת החינוך שם, הצורך בבחירת מקום כו', ומתאים לכאורה עם המובא והמבואר באוה"ת ביאורו"ז כו' בדעת המו"נ רס"ג עקרים כו'.

וצריך להבין¹⁴: מן הפסוק "המקום אשר יבחר ה' גו' שמה תביאו גו'" משמע שמעלת מקום זה היא (רק) מחמת "יבחר ה'" – מצד בחירת הקב"ה במקום זה; ואילו מדברי הרמב"ם משמע שמעלתו של המקום¹⁵ (אינה מצד בחירת הקב"ה, אלא) היא לפי שאדם הראשון כו' אברהם¹⁶ הקריבו בו קרבנות, היינו שזו מעלה קיימת מימות אדם הראשון, ולכן "מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו וכו'?"

ב. באור התורה¹⁷ הביא הצמח"ד צדק מחלוקת הראשונים בנוגע למקום המקדש לאחר שנבחר, אם נעשה מקום נבחר להשראת השכינה (בלי שינויים במקום בפני עצמו), או שהשכינה "מאיר ושורה בכח"י מקום" – ומביא דוגמא לשני האופנים:

לדעה הא' – דעת הרמב"ם (במורה נבוכים¹⁸) – השראת השכינה שבמקדש היא בדוגמת דבר שכל הנכתב ע"י אצבעות היד, שהשכל אינו מאיר ושורה

14) וכמו שהקשה בכלי יקר פרשתנו יב, ד.
15) אף שמדובר ע"ד ב' ענינים שונים: בהכתוב דבפרשתנו – ע"ד חיוב הבאת קרבן בביה"ב (ואיסור הבמות), וברמב"ם – ע"ד מקום המזבח, המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם – ה"מכוון" במקדש גופא.
16) להעיר ממו"נ ח"ג פמ"ה: שהמקום אשר ייחדו אברהם ונבואה ה' ידוע אצל משה רבינו ואצל רבים שאברהם צוה אותם שיהי' בית עבודה. וראה פרש"י וירא כב, יד.
17) ויצא קעת, א ואילך. ביאורו"ז (להצ"צ) ויצא ע' קג ואילך. סה"מ תר"ל ע' סג ואילך. ועייג"כ סה"מ פר"ת ע' קפד ואילך. – וראה בארוכה לקו"ש חלו"ו ע' 193 ואילך.
18) ראה שם ח"א פכ"ה (צווי"ן באוה"ת וסה"מ תר"ל שם). וראה עבוה"ק שהובא שם בשם חכם א'.

מכוון ביותר" (אינו מפני שהקריבו שם קרבנות לפני זה, אלא) הוא רק מצד בחירת הקב"ה:

(א) כנ"ל, לשון הכתוב בכ"מ היא „אשר יבחר" (וכיו"ב)^{21*} – ובחירה אמיתית אינה אלא כששני הדברים (הנבחר והשאר) יש בהם כל התנאים (המעלות) המבוקשים.

(ב) מפורש במאמר חז"ל הנ"ל, שקודם הבחירה „כל ארץ ישראל כשרה למזבחות".

(ג) עפ"ז יומתק מה שמנה הרמב"ם את כל המעלות הנ"ל בהלכה בפני עצמה (הלכה ב דפרק ב²²), ואילו בהלכה הראשונה, שבה הדין „המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין כו", הביא ע"ז את הפסוק „זה מזבח לעולה לישראל" – שנאמר לאחר הבחירה,

– והוא הפסוק²³ שהביא²⁴ בריש הלכות בית הבחירה²⁵: כיון שנבנה

המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כו' ואין שם בית לדורי הדורות²⁶ אלא בירושלים בלבד ובהר המור"י שבה נאמר ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלוקים וזה מזבח לעולה לישראל" –

וכן את הפסוק²⁷ בדברי הימים²⁸ „ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המור"י אשר נראה לדוד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארגן היבוס"י.

כלומר, שהטעם ש„מקומו מכוון ביותר ואין משנין כו" (אינו מצד המעלות שעתידי הרמב"ם למנות בהלכה שלאח"ז, אלא מצד הכתובים „זה מזבח לעולה לישראל" וכן „ויחל שלמה גו" – העוסקים בזמן שלאחרי בחירת הקב"ה.

[ועפ"ז יובן מה שהביא הרמב"ם גם את סיום הכתוב „ויחל שלמה גו") אשר

(21* שבוה נכלל גם הבחירה במקום המזבח (שהוא „מכוון ביותר"). וראה לקמן הערה 57. ולהעיר, שבהכתובים שם (יב, ה. יא. יד. כא. כו) נאמר הלשון „המקום אשר יבחר ה'" לענין הקרבת הקרבנות.

(22 דהל' בית הבחירה.

(23 ולהעיר מפירוש המשניות להרמב"ם רפ"ג דסמ' מדות „לפי שהקפידה על מדת המזבח בתורה גדולה מאד וכן על מקומו (ומביא גם תחלת הכ') ונאמר בדברי הימים כשיחד להם מקום המזבח שנאמר ויאמר דוד זה הוא בית ה' אלקים וזה מזבח לעולה לישראל".

(24 ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 466 הערה 12, הטעם שהביא הרמב"ם כתוב זה, ולא דפרשתנו (יב, ט) שהובא בש"ס זבחים (קיט, א).

(25 פ"א ה"ג – והרי שם לא הזכיר הרמב"ם מעלה בירושלים והר המור"י (שלפני הבחירה), ומובן שכוונתו דמה ש„אין שם בית כו' אלא בירושלים בלבד ובהר המור"י שבה נאמר כו"

הוא רק מצד בחירת הקב"ה במקום זה, וכמו שמסיים „ואומר (תהלים קלב, יד) זאת מנוחתי עדי עד" (וראה לקו"ש שם). וראה לקמן הערה 47.

(26 ראה לקו"ש שם הערה 13.

(27 ומה שמביא לפני"ז „ובמקדש נעקד יצחק כו", הוא לא בכדי לבאר מעלת המקום, כ"א להדגיש מקומו, וכנגמרא זבחים סב, א: אלא מזבח מנא ידעי כו' אפרו של יצחק ראו שמונה באותו מקום. ולהעיר דכפירוש המשניות להרמב"ם שם הביא מזבחים (שם): „ואמרו רבותינו ז"ל אמר רבי אלעזר ראה מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו ואמרו ג' נביאים עלו עמהם כו' אחד שהעיד להם על המזבח ואחד כו' על מקום המזבח" והשמיט דעת ר"י נפחא (שלאחר מאמר ר"א) שם „אפרו של יצחק ראו כו" (וכן מאמר ר"ש בר נחמני שם). וראה לקמן הערה 47.

(28 ב ג, א.

שש מצות כו' א) לבנות בית המקדש³⁵, וגם ההלכות שתיכף לאחר זה קרא להן הלכות כלי המקדש כו' ביאת המקדש –

כי שיטת הרמב"ם היא, שמעלת המקדש היא רק מצד בחירת הקב"ה במקום זה.

ד. ואם תמצי לומר, רמז הרמב"ם לענין זה גם בהלכה הב' גופא, שבה מנה את מעלות המקום:

לאחרי שהאריך בהלכה זו, ומסורת ביד הכל³⁶ שהמקום שבנה בו דוד כו' הוא המקום שבנה בו אברהם כו' נח כו' קין והבל. וכו' הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, הוסיף – אמרו חכמים³⁷ אדם ממקום כפרתו נברא.

ואינו מובן: מדוע הביא הרמב"ם מקור לענין זה שמשם נברא, שלא כבענינים הקודמים שמנה שם, שלא הביא מקורם בדברי חז"ל³⁸?

משפטים (בהוצאת שוליונגער נ"י. תש"ז – סוף כרך האחרון תמונה ז).

(35) ועד"ז כתב במנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם, ספר שמיני אכלול בו מצות שהם בבנין המקדש. ובא' מכת"י הרמב"ם (הובא ברמב"ם ספר המדע – ירושלים תשכ"ד) בהנ"ל (בהכותרת דהל' ביהב"ח) יש בכללן ו' מצות כו' לבנות בית הבחירה.

(36) דיוק לשון, מסורת ביד הכל (ועוד דיוקים בה"ב) – ראה שיחת ש"פ דברים תשל"ט. וראה בארוכה ביאור ב' הלכות אלו – לקו"ש ח"ל ע' 68 ואילך.

(37) בר"פ ד, ה. וראה לקמן הערה 46.
(38) בדוחק גדול אולי י"ל שבנוגע לשאר הענינים לא הביא מקור כי מקדים שזוהי, מסורת ביד הכל ודוקא בנוגע למשם נברא אין מסורת(!) ולכן צריך למקור ע"ז, אמרו חכמים כו'. – אבל יל"ע בכלל אם, מסורת ביד הכל

נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסי" – דלכאורה, כיון שכונתו להביא רא"י שהמקום הוא „בירושלים בהר המורי“, דיו שיביא רישא דקרא „ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המורי“. ובמה שייך לכאן סיום הכתוב „אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסי“?

143

וע"פ הנ"ל יש לומר²⁹: בזה רמז הרמב"ם, שמה שאין משנין אותו ממקומו – „ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים גו" – הוא מצד „אשר נראה לדויד³⁰ אביהו“ – בחירת הקב"ה. ואילו קודם בחירה זו אין שום מעלה מיוחדת³¹ במקום זה על פני מקומות אחרים, והרי הוא „בגרן ארנן היבוסי“].

ועפ"ז יומתק מה שקרא הרמב"ם הלכות אלו בשם „הלכות בית הבחירה“³², אע"פ שלשון הכתוב שהביא לאלתר לרא"י היא, ועשו לי מקדש³³, וקודם לזה כתב³⁴, „יש בכללן

(29) ראה עוד ביאור בההתועדות (דש"פ מטו"מ תש"מ) – לקו"ש ח"ל ע' 70 הערה 22.

(30) לא – אברהם נח ואדה"ר.

(31) ועפ"ז מובן זה שלא הביא פסוק דויחל שלמה גו' ברפ"א – כי שם אין צריך לשלול הקס"ד שהוא מפני שבנה בו אברהם כו'.

(32) וכן לשונו במנין המצות בריש ספר היד מ"ע כ. ספה"צ שם (לפנינו. אבל בתרגום העלילר וקאפאח „בית עבודה“) – וגם שם מביא ע"ז הרא"י מועשו לי מקדש" – בהל' מלכים ומלחמותיהן בתחלתן.

(33) ומש"כ ברפ"ח מהל' מעשה הקרבנות „בית הבחירה“ (ג' פעמים) – הוא מתאים לראיתו שם מהפסוקים כפרשתנו (יב, יד. כו) „במקום אשר יבחר ה'“, „המקום אשר יבחר ה'“.

(34) כי ג"ז הוא מהרמב"ם – ראה הקדמתו לספרו. וראה צילום כת"י הרמב"ם דהתחלת ס'

אלא שכל זה אפשר לומר רק בנוגע לקרבנות שהקריבו הם, משא"כ בנוגע לענין „ומשם נברא” – הרי זו פעולה של הקב"ה⁴², וא"כ אפילו אם נאמר שזהו מצד ידיעתו ית' שבעתיד יבחר במקום זה, הרי היתה זו כבר פעולה (נברא) של בחירה, וממילא כבר אי אפשר להיות באופן אחר.

[ובמכלל-שכן מהביאור הידוע⁴³ בענין „צדיק ורשע לא קאמר”⁴⁴, שאילו היתה הידיעה שלמעלה באה לידי דיבור, ה' הדבר מכריח את האדם להתנהג כפי ידיעתו ית'; ועל אחת כמה וכמה בנדון דידן, שהידיעה היתה פעולה מלמעלה].

ולכן הוסיף הרמב"ם „אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא” – היינו שענין „ומשם נברא” הוא (לא כהענינים שהזכיר לעיל, הקרבנות שהקריבו כו' במקום זה, שהיו מפני שבעתיד יהי' זה „המקום אשר יבחר ה'”, אלא) מפני שזהו „מקום כפרתו” – המקום שבחר אדם הראשון⁴⁵ להביא בו קרבנו⁴⁶.

(42) משא"כ זה שהקריבו בו קרבנות. דגם לפי המבואר בפדר"א (פלא"א): „כיון שהגיעו לאותו מקום הראתו הקב"ה לאברהם ואמר לו זה הוא המזבח” – הרי ממשך „זה הוא המזבח שהי' אדם הראשון מקריב בו מקודם כו' קין והבל כו'”, ולא – „הוא המזבח שיקריבו בו בביהמ"ק והיינו שידיעתו ית' שהוא מקום המזבח בביהמ"ק (דעתיד) לא באה בדיבור. וראה לעיל הערה 16.

(43) שער התשובה לאדאמ"צ ח"א כ, ד ואילך. תו"ח תולדות יג, ג ואילך.

(44) תניא פ"א. וראה נדה טז, ב.

(45) ראה תיב"ע נח ח, כ: מדבחה דננא אדם בעידן דאיטריד מן גנתא דעדן ואקריב עלוי קרבנא. וראה ע"ז ח, א.

(46) כמו שמביא תיכף לפני"ז. וע"פ המבואר

ויש לומר, שאין כוונת הרמב"ם להביא מקור (על „ומשם נברא”³⁹), אלא לרמז בזה שכל המאורעות (המעלות) במקום המזבח שמנה בהלכה זו אינם בסתירה להיותו „המקום אשר יבחר (לשון עתיד) ה'” – שמעלתו היא רק מצד בחירת הקב"ה שהיתה רק לאחרי זה, כדלקמן.

ה. הטעם שאדם הראשון וכו' בחרו להביא קרבנות במקום זה דוקא, הוא מפני שידעו בנבואה שזהו „המקום אשר יבחר ה'” (בעתיד)⁴⁰. בסגנון אחר: אין זאת שבחירת הקב"ה במקום היא מסובב מכך שכבר הקריבו שם קרבנותיהם קודם לכן (ועשו את המקום ל„מקום סגולי”), אלא להפך: הקרבנות קרבנות במקום זה דוקא היא מסובב מזה (שידעו בנבואה) שהקב"ה יבחר במקום זה⁴¹.

קאי על כל עניני ההלכה – גם ע"ז שבנה בו נח קין והבל ואדה"ר, או רק ע"ז „הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק”, וכדמשמע במו"ג (הובא לעיל הערה 16).

(39) אולי י"ל, מכיון שבהלכה ב' בא להוכיח שמקום זה מובחר ומיוחד למזבח ולהקריב בו קרבן, לכן מסיים „אמרו חכמים ממקום כפרתו נברא”, דגם זה דמשם נברא הוא מפני שהוא מקום כפרתו.

(40) ובפרט בנוגע לאברהם שלא הוצרך לנבואה כי הקב"ה ציווהו (וירא כב, ב), „לך לך אל ארץ המור” ורצה הקב"ה שיהי' כתפלת אברהם „ה' יראה גו' יאמר היום גו'” (שם, יד).

(41) וי"ל שלכן הוסיף הרמב"ם וכופל בתחלת ההלכה „שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה כו'”, דלכאורה הוא מיותר וכפל לשון. והל"ל „שהמקום הזה הוא המקום שבנה בו כו'”?

– כי זה ש„הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח כו'”, הוא מסובב מזה שהוא „המקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח”.

(גמורה) שע"ז נשללה האפשרות לשנות למקום אחר⁴⁸.

וכמו שמצינו בנוגע לדוד המלך, שקב"ה בחר⁴⁹ בדוד ובבניו אחריו – „המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם”⁵⁰ – ואעפ"כ הדין הוא (כפסק הרמב"ם⁵¹) ש„הנביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל כו' הרי זה מלך וכל מצות מלכות נוהגות בו” (אלא ש„תפסק המלכות מביתו”⁵²).

ועפ"ז עולה השאלה בנוגע למקום בית המקדש – מנא לן שלילת כל מקום; והשאלה היא בפרט בנוגע

„ויאמר דודי זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל” – כי מהפסוק „זה בית ג' וזה מזבח ג'” אין הכרח על קביעות מקום הבית. וגם אין הכרח שמצד בחירה זו „נאסרו כל המקומות” (כדלקמן בפנים). ולכן מביא הכתוב „זאת (דוקא) מנוחתו עדי עד”⁵³. וראה בהנסמן לקמן הערה 57. (48) וכמוכרח בנדוד"ג גופא, שגם בשילה נאמר „המקום אשר יבחר ה'” (ספרי פרשתנו יד, כה. תבוא כו. ב. ועוד. וראה בארוכה ביאור הרי"ף פערלא לטה"צ רס"ג מ"ע פד"פה, וש"נ. וראה הנסמן בהערה 2. לקו"ש חכ"ד ע' 79 ואילך).

(49) כלשון הכתוב (מ"א יא, לד. תהלים עה, ע. ועוד). וראה הערה 51.

(50) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז, ע"ש. (51) שם ה"ח. – ולהעיר שבמכילתא בתחילתה מביא (בהמשך) להאמר „עד שלא נבחרה ירושלים כו' עד שלא נבחר בית עולמים כו'” – „עד שלא נבחר דוד היו כל ישראל כשרים למלכות משנבחר דוד יצאו כל ישראל”. וי"ל שזהו בנוגע להפסק המלכות (כדלקמן בפנים). וראה הערה שלאח"י.

(52) שם ה"ט. ובהשגת הראב"ד שם, ש„לא היתה מלכות פוסקת מזרעו אבל היתה שני" למלכות בית דוד כגון קיסר ופלג קיסר” (סנהדרין צח, סע"ב) – וא"כ אין זה אמתית ענין מלכות (נשיא) – שאין עליו אלא ה' אלקי (הוריות י, א במשנה).

ו. אבל עדיין אינו מובן: מאחר שגם לדעת הרמב"ם הטעם ש„מקומו מכוון ביותר” (אינו מצד הקרבתו שהקריבו כו' במקום זה, אלא) הוא מצד בחירת הקב"ה – א"כ, לשם מה הביא בהלכות בית הבחירה את כל הענין (בהלכה ב) ש„הוא המקום שבנה בו אברהם כו' נח כו' ממקום כפרתו נברא”, וכמה נוגע הדבר לכאן?

וי"ל שבוה מלמדנו הרמב"ם את היסוד לכך ש„אין משנין אותו ממקומו לעולם”

– דלכאורה, הן אמת שזהו „המקום אשר יבחר ה'”, אבל עדיין אין זו ראי'⁴⁷

בפנים יומתק מה שהביא לשון הב"ר דוקא, ולא מירושלמי (נזיר פ"ז ה"ב. הובא בכס"מ שם) „נטל הקב"ה ממקום המזבח וברא בו אדה"ר”, או מפרד"א (רפי"ב. וראה שם רפ"כ), „ממקום טהור וקדוש . . ממקום בית המקדש” – כי ב„מקום כפרתו” כוונתו (לא למזבח וביהמ"ק שלאחרי הבחירה, כ"א) למקום שהביא אדה"ר קרבנו. – אבל להעיר (גם) בב"ר שם ממשך „היך מה דאת אמר מזבח אדמה תעשה לי”. ואכ"מ.

(47) ועד"ז אין הכרח מהכתוב „זה מזבח לעולה לישראל” – כי דחז"ל כשנאמר „זה” „זאת” (החודש הזה, זאת החי' ועוד) – הוא דיוק בהדבר עצמו ולא בנוגע למקומו וענין שחוץ הימנו. וגם כאן הול"ל עד"ז – שבא ללמד שכל מזבח צ"ל כמזבח זה (רובע ארכו כרחבו וכ' – ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ב ה"יז. ועוד).

ועפ"ז יומתק זה שמביא בה"א הענין „ובמקדש (במקום המזבח) נעקד יצחק כו' שנאמר כו'” (ולא דיו בהפסוק „זה מזבח לעולה לישראל” – להוכיח שהכוונה בזה היא קביעת מקום המזבח (ראה לקמן בפנים) כי מהלשון „זה מזבח לעולה” אין הכרח שקאי על קביעת המקום, כנ"ל).

ועי' הנ"ל מובן מה שהוצרך הרמב"ם להוסיף לעיל (פ"א ה"ג) – בנוגע לזה ש„אין שם בית כו' אלא בירושלים בלבד כו'” – ראי' ב' מהכתוב „זאת מנוחתו עדי עד”, ולא הסתפק בהראי'

העתיד), הרי זה רק ב"מקומו מכוון ביותר" בהר המור"י עצמו*⁵⁷.

ז. בפנימיות הענינים יש לבאר, ובהקדים מה שנתבאר במק"א⁵⁸ אודות שני הענינים ד"בחירה" ו"קדושה" (וכנ"ל, שבנוגע למקדש הזכיר הרמב"ם שני תארים אלו: "הלכות בית הבחירה", וכן "הלכות כלי המקדש", "הלכות ביאת המקדש". ועוד) – שבכל אחד מהם ישנה מעלה ביחס לחברו:

כאשר נאמר על דבר מסויים שהוא "קדוש", הרי זה מורה שהקדושה חדרה אל תוכו והתאחדה עמו – ולכן הקדושה היא תוארו של הדבר, שהוא "קדוש", אבל לאידך, מאחר שהקדושה קשורה אל הדבר, והדבר הוא מוגבל, נמצא שגם הקדושה היא מוגבלת (לפי הגבלות הדבר). וכן הוא גם בנוגע למקום.

משא"כ בחירה (אינה מצד הנבחר, אלא) היא מצד הבחור, שכך הוא בחר, ובענינו – "המקום אשר יבחר ה'": כאשר הקב"ה בוחר במקום, מקבל הוא מעלה (וקדושה) בלתי מוגבלת (שהרי הקב"ה הוא בלי גבול); אבל לאידך, מאחר שמעלתו וקדושתו הן מצד הבחור, אין זה "קב שלו", ולאחרי זה צריכה לבוא עבודת עצמו כדי שמעלה זו תהא חזרה בכל-כולו.

וזהו שביאר הרמב"ם בב' ההלכות הנ"ל בנוגע למקום המזבח:

בהלכה הא', שבה כתב "המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משניין אותו

לשילה, שהי' גם הוא מקום אשר, יבחר ה'"⁵³, שהרי המשכן עמד שם שש"ט שנה⁵⁴, והרי זה מכריח לומר, לכאורה, שהכתוב "זה הוא בית ה' גו' זה מזבח גו' לאו דוקא? והנה עד"ז יש לשאול בנוגע להר סיני⁵⁵, שבו הקים משה רבינו את המשכן בפעם הראשונה. – וקושיא זו יישב הרמב"ם במקומה בפרק א"⁵⁶.

ועד"ז כאן: לכן הביא הרמב"ם ראי' שבנדון זה היתה הבחירה באופן השולל מקומות אחרים⁵⁷, שמטעם זה בנו אדם הראשון וכו' מזבחותיהם במקום זה דוקא: אם בחירת הקב"ה לא שללה מקומות אחרים, למה דייקו כל אלה להביא קרבנותיהם רק במקום המכוון שבהר המור"י עצמו?

ומשמע מזה, שמצד בחירת הקב"ה נשללו מקומות אחרים, וממילא, הבא להקריב קרבן במקום מסויים (ע"ש

146

53 נסמן לעיל הערה 48. ולהעיר מכלי יקר פרשתנו שם בתחלתו.

54 זבחים קיח, ב. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ב.

55 ראה פרש"י (ד"ה מורא) ותוס' (ד"ה הר) תענית טז, א ועוד, דלדיעה אחת זה הי' מקום העקידה.

56 ראה הערה 47 בסופה.

57 והיינו, שהבחירה המיוחדת במקום המכוון ביותר" דהמזבח (בהר המור"י עצמו) הוא באופן שאין משניין אותו למקום אחר (אפילו) בהר המור"י – משא"כ הבחירה במקום המקדש שוללת, כל המקומות שאינם בהר המור"י (ראה לעיל פ"א ה"ג), ולא מצינו שמקום המקדש (בהר המור"י) הוא "מכוון ביותר". ולהעיר מהל' ביהב"ח פ"ה ה"ו. וראה לשונו בפיה"מ הנ"ל הערה 23.

ולהעיר מלשון הרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ד) "ובנה מקדש במקומו" – ראה לקו"ש ח"ח ע' 362 בהערה. וראה לקו"ש ח"ל ע' 70 ואילך.

* (57) וראה בכהנ"ל גם לקו"ש חכ"ד שם. (58) ראה לקו"ש ח"ח ע' 407 ואילך (ובהערות שם).

שהמקום איננו „כלי“; המעלה נמצאת בו רק „דרך מעביר“, אבל אינה שורה ומתלבשת בו.

[משא"כ הרמב"ן סבירא לי' שמצד כחו ית' הכל יכול⁶¹, ובפרט לאחרי הבחירה, נעשית גם הקדושה בלי גבול והיא מתלבשת במקום].

ח. ויש להוסיף בזה (גם לדעת הרמב"ם), שהקדושה המוגבלת הקשורה אל המקום עצמו – שייכת גם לבחירת הקב"ה.

שכן, מאחר שאברהם וכו' בנו שם מזבחות והקריבו שם קרבנות מפני (שידעו בנבואה) שזהו „המקום אשר יבחר ה'“ (כנ"ל ס"ה) – נמצא, שפעולתם (שהביאה לקדושת המקום המוגבלת כנ"ל), קשורה עם בחירת הקב"ה⁶². ועפ"י יומתק מה שהתפלל

61 ראה אוה"ת ביאורו וסה"מ תר"ל שצויינו לעיל הערה 17.

62 להעיר ממשנת בלקו"ש חי"ח שם, שבחירת הקב"ה בנש"י נקבעה בפנימיותם ע"י קדושתם (מצד עבודתם בתומצ"צ), ע"ש בארוכה (ובהערה 71). וראה שם גם לענין קדושת הארץ. ואולי י"ל עד"ז בענינינו (עכ"פ לדעת הרמב"ן), שע"י זה שהקריבו אדה"ר וכו' קרבנות במקום זה, נקבעה בחירת הקב"ה (שלאח"כ) מלכתחילה בפנימיות בהמקום*. ובפרט ע"י הקרבנות שלאחרי הבחירה (ולהעיר מהענין דעבודתן מקדשתן – שבועות טו, א. וש"נ).

ואולי י"ל שגם להרמב"ם כן הוא, דמה שס"ל שההשראה במקדש היא רק דרך מעביר, הוא מצד ההשראה כמו שבאה מלמעלה; אבל ע"י עבודת האדם כו' נקבעה בהמקום עצמו [ולהרמב"ן – גם מצד ה"למעלה" אפ"ל התלבשות במקום, מצד כחו ית' הכל יכול].

ועפ"י יומתק מה שהביא הרמב"ם ע"ז ד, אין משנין אותו ממקומו לעולם" ב' הענינים; בחירת הקב"ה וזה דבמקדש נעקד יצחק וכו', כי ע"י

ממקומו לעולם" – דבר המורה על נצחיותו (– בלי הגבלה) של המקום – הרי זה ענין שאינו יכול להיות נפעל מצד בני אדם (או מצד המקום), אלא רק מצד בחירת הקב"ה שלמעלה ממדידה והגבלה⁵⁹; וע"ז הביא את הכתוב שלאחרי הבחירה, „זה מזבח לעולה לישראל“.

ובהלכה שלאחרי זה הוסיף אשר (גם לפני בחירת הקב"ה) יש במקום קדושה (מוגבלת) – מאחר שבמקום זה הביאו אדם הראשון וכו' קרבנותיהם ומשם נברא אדם.

ונמצא שלמקום זה ב' המעלות⁶⁰.

ועפ"ז גם אין סתירה בין הלכות בית הבחירה להמורה נבוכים: מה שמדבריו בהלכות בית הבחירה נמצא שמקום המקדש (והמזבח) הוא „מקום סגולתי להשראת השכינה“ – הרי זה רק לגבי הקדושה המוגבלת (שמעשה בני אדם יכול לפעול); משא"כ לגבי בחירת הקב"ה (שהיא – בלתי מוגבלת) – מבאר הרמב"ם (במורה נבוכים)

59 ובלשון הרמב"ם (ה' ביהב"ח פ"ו הט"ז) – לגבי קדושת המקדש וירושלים – שהיא „מפני השכינה ושכינה אינה בטילה“. וראה לקמן הערה 62. וראה לקו"ש חט"ז דלעיל הערה 24. ושם (סעיף ו ואילך) בארוכה, ע"ד הנצחיות שבמשכן ומקדושתו.

60 וי"ל שזהו ב' הענינים בספרי פרשתנו עה"פ (יב, ה) כי אם אל המקום אשר יבחר ה' גו': דרוש על פי נביא יכול תמתין עד שיאמר לך נביא ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה דרוש ומוצא* ואח"כ יאמר לך נביא. וראה לקו"ש ח"ל ע' 119 ואילך.

* ובכמה כתי' (הובאו בספרי הוצאת פינקלשטיין) ומצוא. ובי"ש: ואתה מוצא.

אברהם – וגם פעל – „אשר יאמר היום⁶³ (כל יום, ענין נצח⁶⁴) בהר ה' יראה“.

(משיחות ש"פ מטו"מ, דברים, עקב תש"נ)

63) וירא כב, יד.

64) פרש"י עה"פ. וראה לקו"ת ר"פ ראה: ארו"ל כ"מ שנאמר היום הוא נצחי – באוה"ת ראה ע' תרסו מציין לערה"כ של הסה"ד ערך היום (מסוטה מו, ב). – שם ע' תרלה כ' אשר כ"מ בערה"כ ערך מחר כו', „דכל עוה"ז נקרא היום“ וואלי י"ל הטעם דמסקנתו מערך היום דוקא – כי נצחי כולל גם עוה"ב.

נדפס: כחרי וצ"ל: עקרים [בהוצאה שני' (תשמ"ז) נתקן].

נקבעה בחירת הקב"ה (הבל"ג) בהמקום עצמו, ולכן „אין משנין אותו ממקומו לעולם“.

ועד"ז לענין „קדושת המקדש וירושלים (בכלל) מפני השכינה ושכינה אינה בטלה“ (כנ"ל הערה 59) דקביעת הקדושה „מפני השכינה“ בהמקום הוא מצד זה שקדושה שלמה, כברמב"ם שם פ"ו הי"ד. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 206**.

(* אף שאפשריות הדבר הוא מצד כחו ית' הכל יכול (כהובא לעיל בפנים סוף סעיף ז) – מ"מ, נעשה זה בפועל ע"י עבודת האדם.

** ושם הערה 46 שורה המתחלת חוקרים

